

Δήμος Αθηναίων - Γραφείο Δημάρχου

Ομιλία
του Δημάρχου Αθηναίων
κ. Δημήτρη Αβραμόπουλου
στο Μνημόσυνο
του Ήρωος Κυριάκου Μάτση

Παλαιχώρι, 15 Νοεμβρίου 1998

Μακαριώτατε,

Κυρίες και κύριοι,

Φορτισμένος με μνήμες και συγκινήσεις, ήρθα από την Αθήνα στην Κοινότητά σας, για να μιλήσω για τον Κυριάκο Μάτση, τον ήρώά σας, ήρωα της Κύπρου, ήρωα της Ελλάδος και του Έθνους.

Ανεβαίνοντας τα υψηλά βουνά σας, άλλοτε λημέρια ανταρτών της Ελευθερίας, λημέρια της ίδιας της Ελευθερίας, ανακαλούσα στη μνήμη μου το δραματικό μεγαλείο του μαρτυρικού νησιού σας. Και με τα μάτια της ψυχής μου, έβλεπα την ιδεατή και ιδανική μορφή του Κυριάκου Μάτση, να προβάλλει υπερήφανη, αλλά και πικραμένη, έβλεπα τις άγιες μορφές όλων των Μάτσηδων του απελευθερωτικού σας αγώνα, πάνω και πέρα από τους ορίζοντες των βουνοκορφών σας. Έβλεπα τις οπτασίες των ηρώων και των μαρτύρων σας, με αυταπάρνηση να μάχονται και με αγαλλίαση να θυσιάζονται, για τα ιερότερα ινδάλματα και οράματα, για τους καημούς και τις λαχτάρες ενός αλύτρωτου καρτερικού λαού.

Ευρισκόμενος σήμερα μέσα σ' αυτό τον ιερό ναό του Αποστόλου Λουκά, αισθάνομαι ότι νοητά ευρίσκομαι μέσα σε ναό ελευθερίας. Άλλωστε, ανέκαθεν την ελευθερία οι Έλληνες ως θεάν ελάτρευσαν και στον πολύδακρυ και πολυαίμακτο βωμό της, καθιέρωσαν αγογγύστως και προθύμως, να αποθέτουν σώματα και ψυχές. Αλλ' ολόκληρο το ηρωοτόκο Παλαιχώρι, είναι βωμός ελευθερίας και οι κάτοικοί του, οι κάτοικοι όλης της περιοχής, μύστες και ιερουργοί της.

Αληθινοί εθνικοί απόστολοι της ελευθερίας ήσαν τότε, τα χρόνια εκείνα του ένοπλου απελευθερωτικού αγώνα, οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ,

μεγαλομάρτυρες ελευθερίας, οι νεκροί της. Ναός ελευθερίας, ήταν τότε ολόκληρη η Κύπρος, η οποία με το άλικο αίμα των παιδιών της, έγραψε νέες σελίδες δόξας στην Ελληνική Ιστορία.

Προσκυνητής προσήλθα εδώ από την Αθήνα, την προαιώνια κοιτίδα της ελευθερίας και της Δημοκρατίας της Ελλάδος και της οικουμένης. Ήλθα, όχι για να δώσω διδάγματα αξιών ή μηνύματα συμπεριφοράς. Θαυμάζω και αγαπώ αυτόν τον τόπο, το ηρωικό αρχοντονήσι σας. Από τα παιδικά μου χρόνια φωλιάζει στην καρδιά μου ο θρύλος των αγώνων σας και ο θαυμασμός για την ανθρωπιά, την καρτερικότητα και την υπερηφάνεια σας.

Εδώ αντλώ διδάγματα, εδώ αναβαπτίζομαι μέσα στην ιερότητα του τόπου και των ανθρώπων του. Και εκ μέρους των Αθηναίων, εκ μέρους της πρωτεύουσας και μητρόπολης του απανταχού Ελληνισμού, αποτίω φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης στον ηρωομάρτυρα Κυριάκο Μάτση και όλους που εβάδισαν την ίδια με εκείνον πορεία και κατέκτησαν την υπέρτατη καταξίωση, που γεννήθηκαν θνητοί και αναδείχθηκαν άφθιτοι και αθάνατοι.

Ευχαριστώ την οικογένεια του ήρωος και ιδιαίτερος τον αγωνιστή Γιαννάκη Μάτση, καθώς και τους διοργανωτές αυτού του μνημόσυνου, την Παγκύπρια Ένωση Γεωπόνων και τον Αθλητικό Πνευματικό Όμιλο Παλαιχωρίου, για την τιμή που μου έκαναν και το προνόμιο που μου έδωσαν, να είμαι ομιλητής στο μνημόσυνο τούτο. Αλλά ο ανθρώπινος λόγος, αδυνατεί επαξίως να εξάρει τις αρετές και την προσφορά του ήρωος. Ένα μόνο λόγο λέγω, πως ό,τι αδυνατούμε να εκφράσουμε, το

νιώθουμε βαθιά μέσα στην ψυχή μας. Και αν η ψυχή μπορεί να υποκλιθεί, με δέος υποκλινόμεθα μπροστά στο ασύλληπτο μεγαλείο και το νόημα της θυσίας του Κυριάκου Μάτση.

Καλός καγαθός, σύμφωνα με τον αρχαίο ορισμό, υπήρξε ο Κυριάκος Μάτσης. Ωραίος στην ψυχή και στο σώμα, ενσάρκωνε και εξέφρασε την αρχαία και ταυτόχρονα διαχρονική Ελληνική αντίληψη, για τον άξιο και ιδανικό άνθρωπο. Μεγαλωμένος μέσα στην καθαρότητα των υψηλών βουνών του χωριού του, είχε «καρδίαν καθαράν» και «πνεύμα ευθύ», κατά τον εκκλησιαστικό ψαλμό. Γαλουχημένος παιδιόθεν με τα νάματα της πατρίδας, με τα οποία τον έθρεψαν οι γονείς του, μορφές αληθινά βιβλικές, ο Χριστοφής και η Κυριακού, εσφυρηλάτησε χαρακτήρα εθνικό και διεμόρφωσε ψυχή που έπαλλε από την λαχτάρα της Ελλάδος, υπέρ της οποίας τελικά και σε τελευταία ανάλυση έδωσε τη ζωή του.

Ο αποφθεγματικός λόγος του, κατά τη μεγάλη στιγμή της θυσίας του, ήταν λόγος άκρατος Ελληνικός. Τον ανευρίσκουμε στον Λεωνίδα των Θερμοπυλών με το «μολών λαβέ», στις δραματικές ώρες του Βυζαντίου, στην επιγραμματική γραφή του Μακρυγιάννη για το 1821, αλλά και σε σελίδες της νεώτερης Ιστορίας μας. Και γίνεται ο λόγος του Μάτση κραυγή, κραυγή του καταξιωμένου ανθρώπου, κραυγή της Ελλάδος από το παρελθόν, μέσα στο παρόν και προς το μέλλον.

Είναι συγκλονιστικός ο διάλογος που έγινε μεταξύ του ήρωος και των αποικιοκρατών εκτελεστών του, μέσα και πάνω από το προδομένο υπόγειο κρησφύγετό του σ'ένα σπίτι στο Δίκωμο, λίγες μόνον εβδομάδες πριν από το τέλος του αγώνα. Αλλ'επέπρωτο, έστω και στις τελευταίες

εκείνες ημέρες, να βρει ο ήρωας μαρτυρικό θάνατο μέσα στην αγκάλη της Ελληνίδας γης της Κύπρου.

Νομίζω πως πρέπει να χρωστούμε χάρη στον Τούρκο λοχία του αποικιακού τότε Τμήματος Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων Σαλήμ Γιαβούζ, που διέσωσε και κατέθεσε το διάλογο μεταξύ του Κυριάκου Μάτση και των Άγγλων δημίων του, μέσω Τούρκου διερμηνέως. Ο Άγγλος μέσα στο δωμάτιο με το κρησφύγετο και ο Μάτσης κάτω από το πάτωμα, μέσα στο κρησφύγετο και να κοιτάζει ψηλά, όπως πάντα:

«Άκουσα το μεταφραστή να φωνάζει στα Ελληνικά:

«Μάτση, Μάτση, πιάστηκες στο κρησφύγετο. Δεν υπάρχει πιθανότητα να δραπετεύσεις. Παραδόσου».

Στη συνέχεια άκουσα μια βαριά φωνή, που φαινόταν ότι ερχόταν κάτω από το δάπεδο, να απαντά στα Ελληνικά:

«Δεν παραδίδομαι».

Ο μεταφραστής στη συνέχεια ρώτησε:

«Πόσοι άνδρες είσθε εκεί κάτω;»

Και η φωνή απάντησε:

«Τρεις».

Ο μεταφραστής ακολούθως ρώτησε:

«Πόσα όπλα έχετε μαζί σας;»

Και η φωνή απάντησε:

«Δύο».

Ο μεταφραστής ρώτησε:

«Έχετε βόμβες;»

Και η φωνή απάντησε:

«Έχουμε βόμβες».

Ο μεταφραστής είπε στη συνέχεια:

«Ελάτε ένας, ένας, όπλα και παραδοθείτε.»

Η φωνή απάντησε:

«Δύο πρόσωπα έρχονται όπλα, μη τους πυροβολήσετε.»

Γράφει ακόμη, για τα ορεινά χωριά της περιοχής του, ότι με τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμά τους, σε μεταφέρουν σε παλιές εποχές Ελληνισμού. «Βλέπεις την Ελλάδα ζωντανή στις υπαίθρου την ζωή», γράφει. Ακόμη, έγραψε τότε ο ίδιος, ποία πρέπει να είναι τα δικαιώματα του ανθρώπου. Και σ'αυτά βέβαια, η Ελευθερία. Φαντάζεται κανείς τι ανησυχίες είχε μέσα του ο νεαρός Κυριάκος Μάτσης, και επί παγκοσμίου ακόμη επιπέδου.

Μεταξύ των πρώτων στον αγώνα το 1955, τον βρίσκουμε τον Ιανουάριο του 1956, κρατούμενο στα ανακριτήρια της Ομορφίτας. Εκεί τον επισκέφθηκε ο Άγγλος Κυβερνήτης Στρατάρχης Σερ Τζων Χάρντιγκ. Αναιδώς του πρότεινε ένα μυθικό για τότε ποσόν χρημάτων, πεντακόσιες χιλιάδες λίρες, και μεταφορά και πλούσια εγκατάστασή του στην Αυστραλία, αν απεκάλυπτε το κρησφύγετο του Διγενή. Ο Μάτσης, με βδελυγμία απέρριψε την υβριστική πρόταση και είπε στον Κυβερνήτη: «Ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής!».

Η τελευταία πράξη του έργου του, με την ανατίναξη του κρησφύγετου του και το βάνουσο διαμελισμό του, με την ταυτόχρονη νοητή εκτίναξή του στα ουράνια της δόξας και της αθανασίας, είναι για μας και για πάντα, αλλά προ παντός σήμερα, μέσα στις τραγικές περιστάσεις της Κύπρου, μέγιστο μάθημα. Συναρμολογημένον ως corpus Ελληνικής αρετής, έχουμε πλέον τον Κυριάκο Μάτση μέσα στις καρδιές μας.

Ο μεταφραστής ρώτησε:

«Εσύ τι θα κάμεις;»

Η φωνή απάντησε:

«Σκέφτομαι τι θα κάμω με τον εαυτό μου. Εάν δεν θέλετε να πολεμήσετε, είναι καλύτερα να φύγετε από το δωμάτιο.»

Πόσα εθνικά διδάγματα και πόσα ιστορικά μηνύματα μεταδίδει αυτός ο δραματικός διάλογος, ιδιαίτερα στην σημερινή εποχή, εποχή ατομικισμού και ιδιοτέλειας! Επισημαίνω μόνο ένα, και το επισημαίνω, ως μου επιτραπεί να πω, ως Δήμαρχος Αθηναίων. Οι αρχαίοι Αθηναίοι με τον Περικλή επικεφαλής της πολιτείας τους, εδημιούργησαν τον χρυσούν αιώνα του πολιτισμού, αλλά τον ίδιο καιρό, κατεπολέμησαν τους Πέρσες εισβολείς και διέσωσαν την ελευθερία τους, θεωρώντας «εύδαιμον το ελεύθερον», δηλαδή την ελευθερία ως την υπέρτατη ευδαιμονία.

Επολέμησαν και επολεμούσαν οι Αθηναίοι, όχι κατ'επιταγή οποιουδήποτε νόμου, αλλά καθ'υπαγόρευση της συνείδησής τους, ακόμη και παιδιά 14 ετών επολέμησαν στον Μαραθώνα, με την ελεύθερη βούλησή τους και με φρόνημα υψηλό. Το ίδιο δεν έκανε ο Κυριάκος Μάτσης; Δική του απόφαση ήταν η είσοδός του στον αγώνα. Βούλησή του ελεύθερη, η άρνηση παράδοσης. Και επιλογή του προσωπική, η αυταπάρνηση και θυσία του.

Ο Κυριάκος Μάτσης, ζωντάνεψε ακριβώς την αντίληψη από τον Επιτάφιο του Περικλέους, όπως τον διασώζει ο Θουκυδίδης: Οι Αθηναίοι, λέγει, με προθυμία αναλαμβάνουν τους πολεμικούς κινδύνους και επιδεικνύουν ανδρεία στην αντιμετώπισή τους, ανδρεία που δεν επιβάλλεται από τους νόμους, αλλά που περισσότερο ενυπάρχει μέσα στο χαρακτήρα τους. Πριν σαράντα χρόνια, στις 19 Νοεμβρίου 1958, ο Κυριάκος Μάτσης ετήρησε και ανεβίωσε τη θεσμική στάση των Αθηναίων πριν δύομισι χιλιάδες χρόνια.

Ο Κυριάκος Μάτσης, από μικρός εβίωσε την Ελληνική Ιστορία και τις παραδόσεις αρετής της Φυλής. Και στην Κύπρο, αυτές οι παραδόσεις υπήρξαν πάντοτε ζωντανές και ζωογόνες. Αυτές έτρεφαν και εμπότιζαν την καρτερία και την αντοχή, ακόμη και το ακατάβλητο πείσμα επιβίωσης του Έλληνος Κυπρίου, στους μακρούς δίσεκτους αιώνες της ξένης κατοχής της πατρίδας του.

Στα κείμενα του Κυριάκου Μάτση, τετράδια, ημερολόγια, γράμματα, ποιήματα, απεικονίζονται η ωριμότητα, η μεστότητα και το υψηλό πατριωτικό πνεύμα και φρόνημά του. Δεν θα εξιστορήσω και μάλιστα στο ίδιο το χωριό του, τη ζωή του. Απ'αρχής, προβληματίζεται για την ανθρώπινη μοίρα και για τις τύχες της ιδιαίτερης πατρίδος του. Δεκαοκταετής έγραψε στο ημερολόγιό του: «Χρειάζεται ΘΕΛΗΣΙΣ και μόνον ΘΕΛΗΣΙΣ. Εάν είναι αληθές, ότι «η μεγαλύτερα δυσκολία του ανθρώπου είναι η κατανίκησης του εαυτού του», ας αρχίσω την πάλην αυτήν. Θα συναντηθούν τεράστια εμπόδια. Θα τα δεχθώ όμως, ως βαθμίδα προς τελειοποίησιν». Πιστεύω, ότι ο Κυριάκος έφθασε στην ποθητή του τελειοποίηση.

Μακαριώτατε,

Κυρίες και Κύριοι,

Ο Κυριάκος Μάτσης, αγάπησε την Κύπρο, αγάπησε την Θεσσαλονίκη, πόλη των γεωπονικών σπουδών του και της φοιτητικής του δράσεως, αγάπησε την Αθήνα ως ακτινοβόλο κέντρο ηθικών και πολιτιστικών αξιών του Ελληνισμού, αγάπησε την Ελλάδα ως την ποθητήν πατρίδα των ονείρων, των στοχασμών και των προσανατολισμών του.

Περιηγήθηκε όλη σχεδόν την Ελλάδα και πολλές φορές, επισκέφθηκε την Αθήνα. Ύμνους αγάπης δοξαστικούς της αφιέρωσε: Τον Οκτώβριο του 1944, μετά την απελευθέρωση, καταγράφει τα συναισθήματά του: «Η υπέροχη του Περικλέους πόλις, η πόλις της Λευτεριάς, ξανα φωτίζεται με το ίδιο φως, που πρώτη αυτή σκόρπισε άπλετο και άσβεστο, για να φωτίσει την χώρα που την γέννησε». Σήμερα, η Αθήνα προσέρχεται δια του Δημάρχου της και υμνεί τον υμνητή της. Εκφράζει θαυμασμό στον θαυμαστή της. Δοξολογεί τον δοξολογητή της. Σήμερα, η Αθήνα πλέκει το εγκώμιο του ήρωος, όσο και αν ο επαινετικός λόγος αδύναται να αντιστοιχίσει και να ισοφαρίσει το έργο εκείνου, την παρακαταθήκη που μας κατέλειπε, την υποθήκη που έγραψε ανεξίτηλα με το αίμα του. Άξια η μνήμη του, αθάνατο το παράδειγμά του, πρότυπο ο βίος και η πολιτεία του.

Δεν πρέπει, όμως, να είναι ήσυχη η ψυχή του Κυριάκου Μάτση με τη σημερινή τραγωδία της Κύπρου, που επέφερε το δίδυμο έγκλημα του προδοτικού χουντικού πραξικοπήματος και της βάρβαρης Τουρκικής εισβολής. Ούτε και εμείς είμαστε ευχαριστημένοι για τη στάση των

μεγάλων δυνάμεων και διεθνών οργανισμών, στάση απαράδεκτη, ανήθικη και εμπαικτική. Η ηθική τάξη των πραγμάτων, έχει παραμερισθεί χάριν υλικών συμφερόντων και οι πολιτικές σκοπιμότητες, προηγούνται των αρχών της δικαιοσύνης και της ελευθερίας. Αλλ' υπάρχει η Ελλάδα, που είναι αταλάντευτη στο πλευρό της Κύπρου. Και είναι και η ίδια η Κύπρος, όρθια και ανυπότακτη στις επάλξεις του χρέους, χρέους που αναδύεται μέσα από την εθνική της συνείδηση και την αμετάτρεπτη βούλησή της για ζωή και ελευθερία.

Ο θνητός Κυριάκος Μάτσης, γύρισε στα χώματα της πατρίδας, «τα φτιαγμένα από τριμμένα κόκκαλα προγόνων». Μα η ψυχή του έχει διακλαδισθεί και ενοικεί μέσα στις πονεμένες αλλ' αγέρωχες ψυχές των Κυπρίων και όλων των Ελλήνων.

Αιωνία η μνήμη σου, Κυριάκε Μάτση, που ένωσες τη γη μας με τους ουρανούς.